

Deprem Sonrası Zorunlu Göç ve Konut Sorunu: Kahramanmaraş Depreminin Ardından Kırklareli'nde Yeni Bir Hayat Arayışı

Forced Migration and Housing Problems After the Earthquake: The Seeking for a New Life in Kırklareli after the Kahramanmaraş Earthquake

SİYRET AYAS ŞARMAN *

MEHTAP DEMİR**

* Assist. Prof., Fırat University, Faculty of Economics And Administrative Sciences, Department of Labor Economics and Industrial Relations, E-Mail: sayas@firat.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-1868-8283>

** Assoc. Prof., Kırklareli University, Faculty of Economics And Administrative Sciences, Department of Labor Economics and Industrial Relations, E-Mail: mehtap.memis@klu.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-7009-0385>

Öz: Çalışmanın amacı, depremin neden olduğu zorunlu göçün etkilerini barınma ihtiyacı temelli ele almak; göçün ortaya çıkardığı konut sorununa deneyimler üzerinden dikkat çekmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır ve fenomenoloji araştırması şeklinde desenlenmiştir. Depremin etkilediği illerden Kırklareli'ne göç etmiş ve hayatlarını bu ilde devam ettiren kişilerle mülakatlar yapılmıştır. Elde edilen veriler Maxqda Analytic Pro (24.5.1) paket programıyla analiz edilmiştir. Bulgular; “Göç kararı öncesi durum”, “Kırklareli'ne göç kararı” ve “Göç kararı sonrası durum” olmak üzere üç tema altında toplanmıştır. Belirlenen temalar kendi içerisinde barınma ihtiyacı ve konut sorunuyla ilişkilendirilen kategoriler içerisinde değerlendirilmiştir. Katılımcılardan elde edilen ortak sonuç şudur: Deprem nedeniyle ortaya çıkan zorunlu göç, insanların sadece barınma ihtiyacını değil, aynı zamanda depremden etkilenmeyen diğer şehirlerdeki konut piyasalarını da derinden etkilemiştir. Göç eden bireylerin güvenli ve sürdürülebilir barınma ihtiyaçları karşılanmadığında, konut sorunu büyümekte ve beraberinde başta ekonomik ve sosyal olmak üzere pek çok sorun ortaya çıkmaktadır.

Anahtar kelimeler: Doğal afet, Deprem, Göç, Konut sorunu, Barınma problemi

Abstract: The aim of this study is to examine the effects of forced migration caused by the earthquake, particularly focusing on the need for shelter, and to highlight the housing problems resulting from this migration based on individuals' experiences. A qualitative research methodology was used, with the study designed as a phenomenological research. Interviews were conducted with participants who migrated to Kırklareli from one of the provinces most affected by the earthquake and decided to settle in this province. The data obtained from the interviews were analyzed with the Maxqda Analytic Pro (24.5.1) package program. The findings were categorized under three themes: “Situation before the migration decision”, “Decision to migrate to Kırklareli” and “Situation after the migration decision”. These themes were evaluated within the context of related the the need for shelter and housing problems. The effects of earthquake-induced migration on individuals were observed quite clearly. A common finding from the participants is as follows: Forced migration due to the earthquake has significantly impacted not only people's housing needs but also housing markets in cities unaffected by the earthquake. When the safe and

Gönderim 21 Eylül 2024
Düzeltilmiş Gönderim 19 Aralık 2024
Kabul 29 Aralık 2024

Received 21 September 2024
Received in revised form 19 December 2024
Accepted 29 December 2024

sustainable shelter needs of migrants are unmet, the housing problem worsens, leading to various challenges, particularly economic and social issues.

Keywords: *Natural disaster, Earthquake, Migration, Housing problem, Qualitative research*

Giriş

Doğal afetler, sürekli tekrarlanma riskini içinde bulunduran yaygın sorunların başında gelmektedir. Sonuçları itibariyle nüfusun tüm yaşamını yakından etkilemekte; kişilerin gerekli tedbirleri almadığı takdirde mülkleri üzerinde maddi ve manevi riskler oluşturmaktadır (Islam, 2018: 934). 6 Şubat 2023'te yaşanan Pazarcık – Elbistan (Kahramanmaraş) depremleri buna örnek olarak gösterilebilir (AFAD, 2023). Yaşanan yıkıcı depremler nedeniyle ölü sayısı 50.000'e yükselmiş; 3,3 milyon kişi yerinden edilmiştir. 2,3 milyon kişi çadır kamplarında ve konteyner kentlerde barınmak durumunda kalmıştır (UNDP, 2023). Aynı zamanda depremden etkilenen illerden yaklaşık yarım milyon insan daha güvenli şehirlere tahliye edilmiştir (UNFPA, 2023; Sağıroğlu vd., 2023).

Kahramanmaraş depremlerini konu alan önceki çalışmalarda genellikle depremin toplumsal (Bozkurt, 2023; Erdoğan, 2023; Güngör, 2023), ekonomik (Artantaş, Gürsoy, 2024; Özdemir, Engin, 2024; Şen, 2023), psikolojik etkilerini tespit etmeye (Akay vd., 2024; Gören, 2023; Özmen vd., 2024) yönelik araştırmaların yapıldığı görülmüştür. Ancak bu çalışmalar çoğunlukla deprem sonrası bölgedeki durumu ele almakta, göç eden bireylerin yeni yerleşim alanlarındaki deneyimlerine odaklanmada yetersiz kalmaktadır. Ayrıca depremin ardından yayınlanan raporlarda; pandemi ve ekonomik kriz sonrasında geçim kaynaklarına erişim konusunda yaşanan zorluklar ve kira artışlarının hız kesmeden artmasıyla ortaya çıkan konut ve barınma problemlerine dikkat çekilerek deprem bölgesinden zorunlu göç eden kişilerin yerleştikleri yerlerde karşılaştıkları sorunların sistematik şekilde izlenmesi ve raporlanması gerektiği sıklıkla ifade edilmiştir (GAR, 2023a; GAR, 2023b). Araştırma bu yönüyle literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Depremzedelerin Kahramanmaraş'tan hedef şehir olarak belirledikleri Kırklareli'ne göç ederken yaşadıkları konut problemleri ve barınma sorunlarıyla uyum süreçleri çalışma içerisinde derinlemesine incelenmektedir. Kırklareli hem coğrafi hem de deprem risk haritasında bulunduğu konum nedeniyle oldukça ilgi çekicidir. Sadece deprem bölgesinden değil aynı zamanda deprem beklentisi olan diğer şehirlerden de göç almaktadır. Coğrafi konumu nedeniyle şehrin sakinliğinin yanı sıra sanayi bölgesine yakınlığı, istihdam edilebilme ve yeni iş olanakları gibi sebepler şehri cazip hale getirmektedir. Bu bağlamda katılımcıların göç kararı öncesi ve sonrası yaşadıkları zorluklarla karşılaştıkları barınma problemleri arasındaki ilişkiler çalışmada ele alınmaktadır. Bireylerin konut ve barınma problemleri bağlamında psikolojik durumları ve gelecek beklentileri üzerinde durulmakta; deprem sonrası göçün geniş kapsamlı etkilerini anlamaya yönelik bir perspektif sunulmaktadır.

Teorik Arka Plan

Doğal Afet Kaynaklı Göç

İnsanların göç etme davranışının altında farklı nedenler bulunsa da genel olarak daha iyi bir yaşam sürebilmek amacıyla göç etmektedir. Geçmişten günümüze insanları göçe iten en önemli faktörlerin başında doğal afetler gelmektedir. Bilimsel

farklı şehirlere yerleşen ve hayatlarını yeni yerleştikleri şehirlerde sürdürme kararı alan pek çok kişinin olduğu da ayrı bir gerçektir (Sağiroğlu vd., 2023; Tiryaki Yenilmez, 2023).

Aslan (2023: 788), afet sonrası nüfus hareketlerindeki dağılımı üç başlık altında gruplandırmaktadır. Bunlar; yıkıma uğramış şehirlere nazaran daha güvenli olduğu düşünülen kırsal kesimlere doğru yönelen nüfus hareketi, depremden zarar görmemiş çevre illere yönelen nüfus hareketi ve son olarak daha uzak mesafede yer alan ve felaket bölgelerine geri dönme olasılığının daha düşük olduğu illere yönelen nüfus hareketidir. Fırat (2022: 57-58) ise göç hareketlerinin hedef konumun itici ve çekici nedenlerine bağlı olarak değişebileceğini, göçlerin şehir içinde farklı bir yere veya şehir dışına olabileceği gibi yurtdışına gerçekleşebileceğini ifade etmektedir. Öte yandan evleri hasar alan, iş imkânı kaybolan, eğitim imkânlarından faydalanamayan, psikolojik travma yaşayan, özellikle kaybedecek bir şeyi kalmayan kişilerin göç etme ve göç ettiği yerde kalma eğilimi diğer kişilere nazaran daha fazla olmaktadır. Dolayısıyla deprem bölgesinin dışında yer alan ve afet bölgelerine geri dönme olasılığını azaltan şehirlere yönelen nüfus hareketleri gerek araştırmacılar gerekse politika yapımcılar açısından önemli hale gelmektedir. Çünkü bu kişiler her ne kadar iç göç kapsamında değerlendirilseler de yönelen göç hareketinin sosyal, siyasi ve kültürel olmak üzere hem göç veren hem de göç alan şehirler için pek çok boyutu bulunmaktadır (Deniz vd., 2017: 1440-1441; Ökten Sipahioğlu, 2024: 308). Çarpık kentleşme, gecekondulaşma, yoksulluk, işsizlik gibi sorunlar göç alan şehirlerde ortaya çıkması muhtemel sorunların başında gelmektedir (Fırat, 2022: 60).

Örneğin New Orleans'ta meydana gelen Katrina Kasırgası'nın ardından benzer bir durum yaşanmıştır. Kasırga öncesi New Orleans'ta yaşayan kişilerin kasırganın sonrasında etkilerin yavaş yavaş azalmasının ardından toplam nüfusun üçte birinden fazlasının şehre geri dönmediği öne sürülmektedir (Fussell vd., 2010). Her ne kadar doğal afetlerin meydana geldiği şehrin/bölgenin konumu, konut imkânları, sahip olduğu olanaklar, devlet tarafından verilen teşvikler gibi birtakım destekler, yerel yönetimin sunmuş olduğu hizmetler, nüfus yoğunluğu gibi özellikler, fiziki ortamın iyileşmesi veya afetin üzerinden belirli bir süre geçmesi gibi kriterler geriye göç üzerinde etkili olsa da (Fırat, 2022: 60; Muir vd., 2019; Ökten Sipahioğlu, 2024: 302) yapılan araştırmalar, göç eden kişilerin belirli özelliklerine ve duyarlılıklarına göre geriye göçün farklılaştığını göstermektedir (Fırat, 2022; Fussell vd., 2010; McLeman & Smit, 2006). Örneğin Fırat (2022: 60), eğitim, iş ya da sürekli yerleşim amacıyla göç edenlerin geri dönme ihtimalinin düşük olduğunu savunurken, sadece korku veya güvenlik kaygısıyla göç edenlerin kısa zaman içerisinde geri dönme ihtimallerinin yüksek olduğundan söz etmektedir. Benzer bir başka örnek ise Katrina Kasırgası dönemine aittir. Kasırganın ardından geriye göç etkilerinde ırk ve sosyoekonomik statüye göre farklılıklar olduğu tespit edilmiş; örneğin siyahi ya da daha az eğitilmiş kişilerin konut hasarına daha duyarlı olması nedeniyle geri dönüşlerinin geciktiği veya başarısız olduğu ifade edilmiştir. Bir başka araştırma ise tarım işçileri ve kiracı çiftçilerin, doğal afetler karşısında diğer kişilere nazaran en kolay yerinden edilenler arasında yer aldığını vurgulamaktadır. Çünkü bu kişilerin göçe direnme olasılıkları arazi sahipleri, işletme sahipleri veya sosyo-ekonomik sınıfın üst kesiminde yer alan kişilere göre daha zayıftır (McLeman & Smit, 2006).

Göç Kaynaklı Konut Sorunu

Konut her ne kadar barınma ihtiyacını ifade eden bir kavram olarak anlaşılrsa da aslında pek çok açıdan çok boyutlu bir kavrama işaret etmektedir. Bu çok işlevli kavram; temelinde iktisadi, kültürel, sosyal değişkenleri birlikte barındırmaktadır. Dolayısıyla konut sorunu disiplinler arası konumda daima merkezde yer almaktadır. Çünkü hane halkının istihdamı, refahı, eğitim durumu, sosyal istikrarı, çocuk ve gençlerin başarısı doğrudan barınma koşullarından etkilenebilmektedir (Kutsal, Polatoğlu, 2023).

Konut sorununa neden olan faktörler incelendiğinde bunların sosyal, ekonomik, politik ve konumuz içerisinde değineceğimiz doğal faktörler olduğu görülmektedir (Kutsal, Polatoğlu, 2023: 138). Göç kaynaklı konut sorunu; göç alan ve göç veren şehirler açısından iki yönlü öneme sahiptir. Yapılan araştırmalar, yerinden edilmiş kişilerin afet bölgesine geri dönme sürecinde dönüşü yavaşlatan ve hatta ortadan kaldıran ana faktörün büyük ölçüde konutla ilişkili olduğunu göstermektedir (Fussell vd., 2010; Paxson, Rouse, 2008).

Ülkemizde meydana gelen depremlerin ardından Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yürütülen hasar tespit çalışmaları neticesinde oluşturulan rapora göre; deprem bölgesinde acil yıkılacak, yıkık veya ağır hasarlı kategorilerinde toplam 518.009 konut bulunmaktadır. Aynı raporda orta hasarlı konut sayısı 131.577; hasarlı konut sayısının 1.279.727 olarak tahmin edildiği görülmektedir. Sayısal verilere göre; deprem sonrasında 2.273.551 kişinin doğrudan barınma sorunuyla karşı karşıya kaldığı tespit edilmiştir. Artçı niteliğindeki depremlerin devam etmesi ve deprem bölgesindeki zorlu koşullar nedeniyle barınma sorununun derinleştiği ise ayrı bir gerçektir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023: 36).

Öte yandan özellikle şehir merkezlerine yapılan göçler hedef şehirde konut problemine neden olmaktadır. Bu durum beraberinde kaçak ve denetimsiz yapı problemini getirmekte veya zaman içerisinde yüksek katlı konutların sayısında artışa yol açmaktadır (Fırat, 2022: 61-62). Günümüzde sürekli artma eğiliminde olan satılık ve kiralık konut fiyatları göz önüne alındığında durumun depremzedeler üzerindeki etkisi mevcut problemi daha sorunlu hale getirmektedir. Kentlerde dezavantajlı gruplar arasında yer alan yoksulların konutları genellikle zemini sağlam olmayan yerlerde, denetimsiz biçimde ve depreme dayanıksız olarak inşa etmeleri gelecekte yine benzer problemlerle karşılaşma ihtimalini kuvvetlendirmektedir (Fırat, 2022: 61).

Çalışmanın özellikle ikinci bölümünde ele alınacağı üzere depremzedelerin hedef şehir olarak belirledikleri Kırklareli'nde konut fiyatlarının satış ve kiralama bedelinde yaşanan artışı net bir biçimde görmek mümkündür. Şehirde, Ocak 2023'te yaklaşık metrekare fiyatı 10.253 TL olan bir evin satış fiyatı, Ocak 2024'te 21.234 TL'ye ulaşmıştır. Benzer oranda artışlar kiralarda da görülmektedir. 2023 yılının Ocak ayında kiralık bir evin yaklaşık metrekare fiyatı kira bedeli 39 TL iken Ocak 2024'te bu rakam 109 TL'ye çıkmıştır (Endeksa, 2024). Yaşanan artışlar depremde her şeyini kaybetmiş; buna rağmen ayakta kalmaya ve yeni bir hayat kurmaya çalışan kişileri derinden etkilemektedir.

Yöntem

Saha araştırmasında yer alan çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine bu bölümde yer verilmiştir. Çalışma içerisinde yapılan araştırmanın kapsamı gereği derinlikli bilgiye erişim imkânı sunan nitel araştırma tercih edilmiş olup fenomenoloji araştırması şeklinde desenlenmiştir. Çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Göç öncesinde bireylerin ekonomik ve konut durumu hangi zorlukları beraberinde getirmiştir?
- Kırklareli'ne göç kararı alırken hangi faktörler etkili olmuştur?
- Göç sonrası bireylerin ekonomik ve sosyal yaşamlarında ne tür değişiklikler gözlemlenmiştir?
- Kırklareli'nde yaşanan konut sorunları, bireylerin sosyal uyumunu nasıl etkilemiştir?
- Göç sonrası bireylerin psikolojik durumları ve geleceğe yönelik beklentileri nelerdir?

Çalışma Grubu

Araştırmanın evrenini, 6 Şubat 2023 depremlerinden en fazla etkilenen üç il olan Kahramanmaraş, Gaziantep, Hatay'dan farklı nedenlerle göç etmek durumunda kalan kişiler oluşturmaktadır. Katılımcılar, bu kişiler arasından seçilmiştir. Veriler doygunluğa ulaşıncaya kadar amaçlı örneklem metotlarından kartopu örneklem yoluyla 16 kişiye ulaşılmıştır. Her ne kadar araştırma içerisinde kartopu örneklem tercih edilse de katılımcıların araştırma için uygun koşulları sağlayıp sağlamadığına dikkat edilmiş; bu kapsamda araştırmaya dahil edilecek katılımcıların şu özellikleri taşımasına dikkat edilmiştir:

1. Deprem sonrası Kırklareli'ne göç etmeleri
2. Depremden en çok etkilenen üç ilin birinden Kırklareli'ne göç etmeleri
3. Çalışmanın yapıldığı dönemde 18 yaş ve üzerinde olmaları
4. Kırklareli'ne tamamen yerleşmeleri ve düzenlerini bu şehirde kurmuş olmaları

Katılımcılara, Kırklareli Merkez ilçesi muhtarlıkları ve çeşitli sivil toplum kuruluşları (STK) vasıtasıyla erişilmiştir. Araştırmaya katılan kişilere gönüllü katılımcı olduklarını belirten onam formları verilmiş ve onayları alınmıştır. Her bir katılımcıyla minimum 45, maksimum 220 dakika görüşülmüştür.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Kod	Cinsiyet*	Yaş	Medeni Durum (MD)**	Meslek	Çocuk Sayısı
K1	E	35	E	Apartman Sorumlusu	2
K2	K	50	E	Ev Hanımı	2
K3	K	44	E	Yardımcı Öğretmen	3
K4	K	55	E	Girişimci (Eğitim sektörü)	1
K5	K	50	E	Ev Hanımı	3
K6	E	60	E	Memur	2
K7	K	65	E	Ev Hanımı	2
K8	K	33	E	Ev Hanımı	2
K9	E	62	B	Emekli	2
K10	E	43	E	Girişimci (Gıda sektörü)	2
K11	K	39	E	Ev Hanımı	2
K12	K	48	B	Ev Hanımı	4
K13	K	56	E	Kamu İşçisi	2
K14	K	55	E	Hasta Bakıcısı	2
K15	E	50	E	İnşaat Çalışanı	2
K16	K	82	B	Ev hanımı	5

C*: E: Erkek K: Kadın

MD** E: Evli B: Bekar

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların 11’i kadındır. Kadınlar sayıca fazla olsa da istihdam içerisinde aktif rol almadıkları görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 51’in üstündedir; katılımcıların 13’ü evlidir. Katılımcıların hepsinin en az bir çocuğu bulunmaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formunda; zorunlu göç, barınma güvenliği, sosyal uyum ve konut erişimi gibi anahtar temalar üzerinde durulmuştur. Katılımcıların göç etme nedenlerinden konut niteliğindeki değişime; göç edilen şehrin tercih sebeplerinden burada karşılaşılan barınma problemlerine kadar söz konusu problemi içine alan sorular yer almıştır. Örneğin, katılımcıların göç nedenlerini anlamak amacıyla “Farklı bir ile göç etme kararını nasıl verdiniz?” sorusu yöneltilmiştir. Göç edilen şehrin tercih edilme sebeplerine yönelik “Kırklareli’ni tercih etmenizden nedenleri nelerdir?” sorusu, göç edilen yerin katılımcılar açısından anlamını ortaya koymayı hedeflemektedir. Barınma deneyimlerini ve konut niteliğindeki değişimi incelemek amacıyla “Göç sonrası konutunuzun niteliğinde bir değişim oldu mu?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların karşılaştıkları problemlere dair detaylar elde etmek için ise “Kırklareli’ne göç etme kararından sonra ne tür değişimler (ekonomik, sosyal, psikolojik) yaşadınız?” gibi sorular sorulmuştur.

Formun tamamlanması ile soruların anlaşılabilirliğini, belirsizlik içerip içermediğini ve uygunluğunu test etmek için pilot bir çalışma tasarlanmıştır. Pilot çalışma sonucunda, bazı sorular daha açık hale getirilmiş ve ifadeler katılımcıların görüşlerini daha detaylı yansıtabilecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Görüşmelerde katılımcıların onayı alınarak ses kaydı alınmış ve notlar tutulmuştur. Görüşmelerin

tamamlanmasıyla kayıtlar çözümlenmiş; yaklaşık 76 sayfa veri elde edilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen tüm kayıtlar değerlendirmeden geçirilerek kodlamalar oluşturulmuştur. Daha sonra kodlar bir araya getirilmiş; çalışmanın ana hatlarını belirleyen kategorilere, kategoriler de temalara dönüştürülmüştür. Belirlenen temalar doğrultusunda içerik analizi yöntemiyle analizler gerçekleştirilmiştir. Temalar; göç kararı öncesi durum, Kırklareli'ne göç kararı, göç kararı sonrası durum olmak üzere 3 başlık altında gruplandırılmıştır.

Elde edilen görüşme formları nitel veri analiz programlarından Maxqda Analytic Pro (24.5.1) paket programında kodlanmıştır. Program aracılığıyla elde edilen kod listesi Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Tema ve Kategoriler

Temalar	Kategoriler	Frekans
Göç Kararı Öncesi Durum	1.1.1 Ekonomik Durum	14
	1.1.2 Göç Öncesi Deprem Deneyimleri	57
	1.1.3 Konut Mülkiyeti Durumu	25
Kırklareli'ne Göç Kararı	1.2.1 Ulaşım Aracı	15
	1.2.2 Barınma Sorunu	6
	1.2.3 Konut Arama Deneyimleri	25
	1.2.4 Devlet Destekli Yardım	35
	1.2.5 Öznel Nedenler	45
	1.2.6 İş Arama Süreci	10
Göç Kararı Sonrası Durum	1.3.1 Göç Kararı Sonrası Ekonomik Durum	57
	1.3.2 Göç Kararı Sonrası Sosyolojik Durum	20
	1.3.2.1 Yaşanan Evin Niteliği	32
	1.3.2.2 Sosyal Uyum Sorunu	25
	1.3.3 Sağlık Sorunu	11
	1.3.4 Göç Kararı Sonrası Psikolojik Durum	57
	1.3.4.1 Geleceğe Yönelik Beklentiler	13
	1.3.4.2 Geleceğe Yönelik Kaygılar	12
	1.1.4 Göç Kararı Sonrası Çocukların Durumu	19

Çalışmada kod bulutuna da yer verilmiştir. Araştırmada en sık atanan kodların görselleştirilmesi için kullanılan analiz tekniklerinden biridir (Şahin, Baştopuz, 2021: 337). Kod bulutu kodlar arası etkileşim konusunda belirleyici olurken kavramlar arası bağlantıların kurulmasına yardımcı olmaktadır.

Şekil 1: Kod Bulutu

Araştırmacılara kılavuz oluşturması açısından Şekil 1'de kod bulutu paylaşılmıştır.

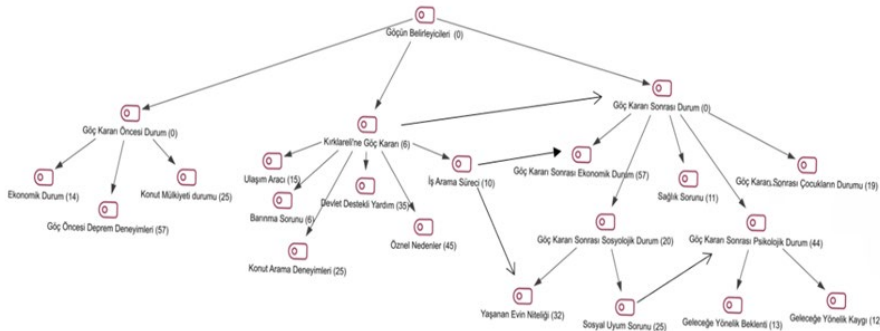
Kodlar arası etkileşimde göze çarpan ilk değer göç kararı sonrası ekonomik durumdur. Araştırma sorularından ilki olan göç öncesinde bireylerin ekonomik durumu ve konut mülkiyeti göz önüne alındığında kişilerin göç sonrasında içinde buldukları ekonomik durumdan iyi olmayacakları ancak deprem ve göç olgusunun bu durumu derinleştirdiği söylenebilir.

Kod bulutundan elde edilen bir diğer etkileşim ise göç öncesi deprem deneyimlerine aittir. Katılımcıların yaşamış oldukları deprem deneyiminin öncesinde bir deprem algısına sahip olması ve bir tutum geliştirmesi katılımcıların göç etmelerini tetiklemede belirleyici olmuştur. Nitekim söylemler kodlar arası etkileşimde de görüldüğü üzere göç kararının belirleyicisi olduğuna işaret etmekte; bu da araştırmanın bir diğer sorusunun cevabına yön vermektedir.

Bulgular

Araştırmada yapılan kodlamalarda katılımcıların görüşleri gizlilik esasına dayanarak aktarılmıştır. Her bir katılımcı için kısaltmalar kullanılmıştır (K1, K2, K3 gibi). Çalışmanın bu bölümünde, görüşme formunda yer alan sorulara binaen alt problemler gruplandırılmış ve araştırmadan elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Bu doğrultuda elde edilen ilişkileri Şekil 2’de görmek mümkündür.

Şekil 2. Temalar Arası İlişkileri ve Frekans Değerleri

Araştırma sürecince elde edilen temalar ve frekans değerleri Şekil 2.’de görüldüğü gibi araştırmanın konusu ele alındığında tema ve kategoriler arasında konutla ilgili olanlar araştırmacılar tarafından analiz edilmiş, diğer alt temalardan ancak konut ve barınmayla ilişkisi kurulanlar detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Göç Kararı Öncesi Duruma Ait Bulgular

Temalar arası ilişkileri ve frekans değerleri incelendiğinde “göç kararı öncesi durum” temasının belirleyicisinin üç kategoriden oluştuğu görülmektedir. Bunlar; “ekonomik durum”, “göç öncesi deprem deneyimleri” ve “konut mülkiyeti” durumudur.

Araştırma sorularından “göç öncesinde bireylerin ekonomik ve konut durumu hangi zorlukları beraberinde getirmiştir” sorusuna alınan yanıtlara göre göçün

belirleyicilerinde en etkili değişkenin ekonomik durum olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ne var ki doğal afetler söz konusu olduğunda ve göç bir zorunluluğa dönüştüğünde ekonomik durum başta belirtilen etkisini yitirmektedir.

“Kırklareli’ne göç kararı alırken hangi faktörler etkili olmuştur?” sorusu için elde edilen bulgulara bakıldığında ise öncelikli olarak deprem deneyimlerinin göçü hızlandırdığı bulgulanmıştır. Nitekim 57 frekans aralığıyla “Göç Öncesi Deprem Deneyimleri” temanın en çok kodlanan başlığını oluşturmuştur. Bu durum ve daha önce bahsi geçen kod bulutunda da benzer bir sonucun ortaya çıkması elde edilen düşünceyi destekler niteliktedir.

Deprem kişilerin; güvenlik, barınma, yiyecek, su, dinlenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanamadığı durumlar yaratabilmektedir. Örneğin, 2017 Çanakkale (Yaman Yüce, Bostan, 2019); 2011 Van (Türk Tabipler Birliği, 2011), 1999 Gölçük (İbiş, Kesgin, 2014) depremlerinde benzer durumlarla karşılaşmıştır. Yapılan araştırmada katılımcılar ihtiyaçlarına ilişkin deneyimlerini şu şekilde dile getirmektedirler:

On aylık bebeğim vardı o zaman. Evim yıkılmadı ama ben il dışındaydım. Sürekli deprem olduğu için çadırda yaşıyorduk. Kış günüydü. (K1)

Kahramanmaraş'taydım. Eşim kalpten ameliyat olmuş, hastanede yatıyordu. Hastanenin bazı yerleri yıkıldı. Dışarı çıkardılar onu enfeksiyon kaptı. (...) On gün sonra vefat etti eşim. O günden sonra eşimi, evimi, düzenimi, her şeyimi kaybettim. (K12)

Bir diğer katılımcı ise bahse konu dönemdeki konut, hijyen ve sağlık ihtiyacını şu şekilde dile getirmektedir:

Kronik rahatsızlıklarım var benim. Bir ay denedik çadırda. İltihaplı romatizmam var, çok çabuk kana karışıyor, orda hijyen sorunu vardı. (K8)

Barınma ihtiyacını mülkiyet veya hak sahipliğiyle irdelediğimizde ev sahipliği durumu ekonomik gücün göstergesi olabilecek şekilde turnusol görevi görmektedir. Mülkiyet sahipliği, yerleşik hayatın bozulmasını veya terk edilmesini zorlaştıran bir meseledir. Depremse mülkiyet sahipliğini ortadan kaldırmakta, kişileri benzerleştirmektedir. Araştırma sorularından ilki olan göç öncesi bireylerin ekonomik ve konut durumu irdelendiğinde kiracı-ev sahipliği arasında bir denge olduğu göze çarpmaktadır.

Kendi evimdi. Yeni kredi çekip tadilat yaptırmıştık. Yenilettiğim evim gitti. Eşyalarımı yeni almıştık, onlar gitti. Ev gitti kredisi kaldı bana. Ağır hasar aldı sonra zaten yıktılar. Yanında da küçük başka bir evim vardı. Onu da kiraya vermiştim hepsi yıkıldı. (K5)

Kendimize ait ev vardı ancak oturduğumuz ev kiraydı. İşime daha yakın diye bir ev kiralamıştık. Büyük bir ev. Üst katında kendimiz kalıyorduk. Alt katını da kreş olarak işletiyorduk. Ama oturduğum ev de yıkıldı, kendi evim de. (K4)

Kiracıydım orda, kirası 800 TL idi o zamanın parasıyla. (K15)

Yorumlardan da anlaşılacağı üzere depremin yarattığı hasar kişilerin sahip olduğu mülkiyet durumuna bakılmaksızın katılımcıları derinden etkilediği görülmektedir.

Kırklareli'ne Göç Kararına Ait Bulgular

Katılımcılara yönlendirilen sorularda elde edilmek istenen, Kırklareli'ne göç kararı alınırken herhangi belirleyici bir faktörün olup olmadığı, varsa bu faktörlerin neler olduğudur. Yapılan analizlerde Kırklareli'ne göç kararının belirleyicilerinin 6 kategoriden oluştuğu görülmektedir (bkz. Şekil 2). Araştırmadan elde edilen bulgular bu kategorilerin; “ulaşım aracı”, “barınma sorunu”, “konut arama deneyimleri”, “devlet destekli yardım”, “iş arama süreci” ve “özel nedenler” olduğunu göstermektedir. Fakat başlıklardan sadece konut ve barınmayla ilgili olanlar değerlendirmeye alınmıştır.

Deprem bölgesinden Kırklareli'ne gelenlerin hususi araçla geldiğini söyleyen katılımcı sayısı altıdır. Diğer katılımcıların ise ulaşım yöntemlerinin çeşitlendiği; devletin kurumları aracılığıyla yine devletin belirlediği tahliye merkezlerince ulaşımını sağladıklarını ileten katılımcılar olduğu gibi sosyal çevresinden yardım aldığını belirten katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcılar ulaşım konusunda şu ifadelere yer vermiştir:

Polis aracılığıyla buraya geldik. Bize nereye gitmek istediğimizi sordular önce. Biz de buraya uzak, bir daha deprem korkusu yaşamayalım diye İstanbul dedik. Otogardan polis bizi karşıladı, İstanbul'daki KYK'lar hemen dolunca çevre KYK'lara yerleştirdiler bizleri. Sonra polis bizi Kırklareli'nde bulunan bir KYK ya yerleştirdi. (K7)

Belli başlı istasyonlar o hizmeti sağlıyordu. Biz de şehir dışındaki insanlardan sağladığımız yakıt ile, aslında depomuzu %75'e ulaşıp, o sürprize karşılık olmak için, en azından Çukurova bölgesini geçmemiz gerekiyordu. O şekilde ilerleyebildik. Arkadaşlar bize yakıt sağladılar Adana'yı o şekilde geçtik ki sonrasında yeniden benzin ihtiyacımız ortaya çıktı zaten. (K10)

Katılımcı ifadelerinde göç sonrası konut sorununun bitmediği, hatta derinleştiği görülmektedir. Bölgedeki konut stoğunun bitmesi nedeniyle yaşanan etkiler derinleşirken, hedef ildeki konut düzeninin hazırlıksız yakalanmasıyla birlikte ayak uydurmada problemler yaşanmıştır. Veriler konut arama deneyimlerinin değişken olduğunu göstermektedir. Yaşadıkları korku ve içinde buldukları durum nedeniyle kalacakları evi daha görmeden kiraladıklarını belirten katılımcılar bulunmaktadır.

İlk başta inanın ben evi görmeden sözleşmeye imza attım. Çok kötüydüm ... baya kötüydük geldiğimizde toparlanmaya çalıştık. (K2)

Görüşmelerde yaşadıkları evi uzaktan emlakçı aracılığıyla bulduğunu, sosyal çevresinden yardım aldığını belirten katılımcılara da rastlanmıştır:

Ev yok. Kime sorsak ev yok. Dostlar buldular sağ olsunlar biz de öylece geldik. (K4)

Yapılan araştırmalarda bir diğer dikkat çeken unsur deprem sonrası gerek depremin vurduğu şehirlerde gerekse göç alan şehirlerde yükselen kira oranlarına dikkat çekmektedir (Fırat, 2022; Özdemir, 2023; Peker, Şanlı, 2022). Benzer durumu

katılımcılar şöyle ifade etmişlerdir:

Hemen bulamadım. Çocuklar çok bunaldı ben çok bunaldım. Olmuyor bir şeyler. TOKİ de bir tane bulmuştuk, kirası 10 bin TL idi. Biz razıyız, tamam dedik. Çok ev sıkıntısı vardı o zamanlar. İlanı tekrar göremeyince ev sahibinin başkasına kiraladığını anladık. Kiralık ev bulamadık. Bulduğumuz evin kiralaları yüksek geldi. 12 bin TL, 15 bin TL... Havaalar da ısınınca daha da fazla arttı. (K13)

Çok araştırdık. Kızım özellikle internetten çok fazla araştırdı. Evler o kadar berbattı ki anlatamam. Ne eşyalar ne evler, üstelik çok da pahalıydı. Oturulmayacak eve adamlar 15 20 bin lira kira istiyorlardı. (K15)

Yaşamın yeniden inşası söz konusu olduğunda bir sosyal devlet uygulaması olarak temel haklardan olan barınma hakkı konusunda mali yardımları görmek mümkündür. Bu doğrultuda gerek ev sahipleri gerekse kiracı depremzedelere çeşitli başlıklar altında yardımların yapıldığı katılımcı ifadelerinde yer almaktadır.

Devletçi değil de politik bir düşünce olarak yardım almadığını söyleyen herkes art niyetlidir. Yalan söylüyordur. Ne yalan söyleyeyim devlet bu konuda herkese yardım etti. Onlar bekliyor ki her zaman versinler, ama bir tek biz değiliz ki on tane şehir yıkıldı. (K6)

K15 ise aldığı yardımları şu şekilde sıralamaktadır:

10 bin lira taşınma masrafı vermişlerdi, zaten taşınacak bir şey yoktu arda kalan. Kızılay 2-3 bin lira gibi bir para yatırmıştı. Sonra kira yardımı verdiler. Düzenli bir şekilde 5 bin lira. Bu ay kesilecek diyorlar.

Göçün yönünü belirleyen, genel göç kuramlarının dışına çıkartan ve göçte itici etki yaratan şey öznel nedenlerin varlığıdır. Diğer değişkenlerden bağımsız olan öznel nedenlere bakıldığında, deprem korkusuyla birleştiğinde, ailenin bireyleri arasında bile farklılıklar oluşturmaktadır. Deprem korkusu olan kişilerin göç edecekleri yerde yeniden depreme yakalanmamak istemeyi arzulaması, onların varış noktalarına yön vermektedir. Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı'nın (AFAD) yayımladığı "Türkiye'de Deprem Tehlike Haritası", ülkeyi deprem açısından 5 bölgeye ayırmaktadır. Bahse konu haritada Kırklareli 4. Düzey deprem bölgesi olarak bildirilmektedir. Bir diğer deyişle Kırklareli depremin yaşandığı bölgeye coğrafi olarak en uzak, aynı zamanda deprem kuşağı bakımından güvenilir bir liman olarak görülmektedir. Benzer durumlar afetin göç üzerine etkisini konu alan çalışmalarda da görülmektedir. Afetin etkilerini azaltmak isteyen kişiler kendilerini güvende hissedecekleri bir alanda yaşamlarını sürdürme eğilimine girmektedir (Aslan, 2023; Ökten Sipahioğlu, 2024: 305; Peker & Şanlı, 2022; Sheldon & Zhan, 2022; Trinh vd., 2021; Zander vd., 2020). Nitekim katılımcılar Kırklareli'ne geliş nedenlerini açıklarken bunu vurgulamakta ve kendilerini güvende hissettiklerini belirtmektedir. İfadeler farklı olsa da savunulan görüş aynıdır.

Fay hattının olmaması buraya sevk etti. O psikolojiyle burayı seçtik. Yoksa eşim Çorlu'yu iş yönünden zengin olduğu için, orayı istiyordu. (K8)

Deprem anlamında güvenli bölge olması bizi buraya sevk etti. 22 hafta İstanbul'da kaldık. İstanbul risk haritasında kırmızı olduğu için, 12 yaşındaki kızım burası da sallanır diye uyuyamadı. İnanır mısınız haritayı açıp kendimize

nerede güvende oluruz diye yer seçtik. Sağlam olmayan psikolojimizle biz bunlara dikkat ettik. Ne kadar güzel geldi. Biz İstanbul'dan bu tarafa hiç geçmemiştik. Mantıklı hareket etmek istedik. Türkiye'de 950 küsür ilçe var, burası bizim için ilçelerden ilk beşte tercih sebebimiz. Ama hem deprem bölgesi olmaması hem de çocukları büyük şehirde büyütme istememiş olmamız sonucu kendimizi burada bulduk. (K10)

Kırklareli'nin coğrafi konumu araştırmada tespit edilen bir diğer baskın nedendir. Bilindiği üzere Marmara Bölgesi sanayinin beşiğidir. Mega kente yakınlık cazibesini hiçbir zaman kaybetmemiştir. Ne var ki durum deprem özelinde düşünüldüğünde farklı bir sonuç yaratmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'nin Ağustos 2024'te yayımladığı 53676 sayılı bültene göre; en çok göç alan ve göç veren iller arasında İstanbul'un bulunması dikkat çekicidir. Kişilerin göç etme nedenlerine bakıldığında ikinci sırada daha iyi konut ve yaşam koşulları gelirken, dördüncü sırada doğal afet ve acil durumlar yer almaktadır. Bu durum çalışmanın önemi bir kere daha vurgulamaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre; İstanbul'un sunduğu imkânlarla kıyaslandığında bu imkânlarla farklı nedenlerle ulaşma zorluğu yaşayan katılımcılar alternatif olarak Kırklareli'ne göç etme kararı almışlardır. Kısacası İstanbul'da yaşa(ya)mayan katılımcılar bir şekilde dilediğinde gidebilecek kadar yakınında yaşamayı tercih etmektedir:

Eşim KOAH hastası. O asbest tozları onu çok rahatsız etti. Kızım dedi ki anne Kırklareli'nin havası çok temiz, oraya yerleşelim dedi. Bir de çocuklar İstanbul'daydı. Burası İstanbul'a yakın. Kızım hemşire. Benim, babasının sağlık sorunlarıyla ilgilenebiliyor. İstanbul'a iki saatlik mesafe. Bizim de onların da gelip gitmesi kolay oluyor. (K13)

Tüm bunların dışında Kırklareli'nde yaşayan, eğitim gören veya çalışan aile fertlerinin olduğunu, başka yere gitmek yerine aile dayanışmasıyla Kırklareli'ne sığındığını belirten katılımcılar da bulunmaktadır.

Katılımcıların göç öncesi deprem deneyimlerinin yanı sıra göç sonrası deneyimleri, onların göç kararı sonrası tutum ve davranışlarına yön vermektedir. Bu nedenle göç kararı sonrası deprem deneyimlerinin araştırılması ihtiyacı doğmuştur.

Göç Kararı Sonrasına Ait Bulgular

Araştırma soruları arasında yer alan “göç kararı sonrası gerek bireyin ekonomik gerekse sosyal yaşamında meydana gelen bir farklılıkları” tespit etmeye yönelik her katılımcının kendine münhasır bir deneyime sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca elde edilen bulgular göstermektedir ki her katılımcının hem ekonomik hem sosyal yaşamlarında gerilemeler meydana gelmiştir.

Kodlamalar ve gerçekleştirilen analizler doğrultusunda göç kararı sonrasına ilişkin durumun beş kategori altında toplandığı bulgulanmıştır. Bu kategoriler; “göç kararı sonrası ekonomik durum”, “göç kararı sonrası sosyolojik durum”, “göç kararı sonrası psikolojik durum”, “göç kararı sonrası çocukların durum” ve “sağlık sorunu” başlıklarıdır. Konut sorunu ve barınma problemiyle ilişkili kategorilerin analizi gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların ekonomik durumlarındaki değişiklik deprem ve konut temelli olarak ele alınmıştır. Katılımcılar için Kırklareli’nde yaşam, depremin öngörülemez sonuçlarından biridir. Elde edilen veriler göç sonrası ekonomik değişimden ziyade deprem sonrası ekonomik değişimin daha dramatik olduğunu göstermektedir. Düzenli gelir getiren işin kaybedilmesi, sosyal yaşam için gerekli olan asgari şartları sağlayabilmek adına yeniden yapılan giyim veya eşya benzeri harcamalar ve bütün bunların dışında konut değişikliği nedeniyle ortaya çıkan maliyetler bunun etkisini artırmaktadır. Araştırma, iş arama süreciyle göç kararı sonrası ekonomik durumun ilişkili olduğunu göstermektedir. Bir diğer deyişle iş arama süresi uzadıkça veya istihdamdan beklenen maddi gelir elde edilemedikçe göç sonrası ekonomik durum ve yaşanan evin niteliği değişmektedir. Bulgular konut arayışı sırasında olduğu gibi farklı yardımlar üzerinde toplumsal yardımlaşmanın izlerinin olduğunu göstermektedir. Katılımcıların tamamı STK’lardan yiyecek ve giysi temin ettiklerini belirtmektedir. Bazı STK’ların ise işe yerleştirme, barınma ve kira ödemede yardımcı olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar bu yönüyle çalışmayı destekler niteliktedir. Afet dönemlerinde STK’ların afetin olumsuz etkilerini azaltmada önemli roller üstlendiği açıktır (Genç, 2008: 168; Duruel, 2023: 6). Nitekim katılımcıların ifadelerinde de bunu görmek mümkündür:

Kızımın arkadaşları var burada. Onlar bizi bir STK’ya yönlendirdiler. Şimdiye kadar bizim adımıza kiramızı onlar ödedi, Allah razı olsun. (K3)

Belediye ilk geldiğimiz zaman biraz para 700 mu 500 mü öyle verdi bir iki defa. Sosyal yardımlaşmadan ilk geldiğimiz zaman gözlüklerimiz vs. yoktu, kimliklerimiz yoktu onları verdiler. Oğlumun arkadaşları eşyaları halletti. Sosyal yardımlaşmaya başvurduk. Valiliğe çıktık. Onlar sosyal yardımlaşmaya yönlendirdi. (K14)

Diğer taraftan katılımcıları ekonomik olarak en fazla zorlayan durumun konut ve maliyetleri olduğu bulgulanmıştır. Zorlu süreçlerden geçen katılımcılar kiralara yüksek oluşuna ve bu durumun onlar için ekonomik olarak sürdürülemez bir vaziyete dönüştüğüne vurgu yapmaktadır. Söz konusu durumdan ötürü aile fertlerinden çalışmayanların bile istihdam edilme arzusu içerisinde olduğu görülmektedir. Benzer bir durumu Peker ve Şanlı’nın (2022) çalışmasında da görmek mümkündür. Elâzığ depreminin ardından yapılan çalışmada söz konusu dönemde istihdam oranının azaldığı, işsizliğin arttığı ve ekonomik kaygılar nedeniyle işgücü arzının yine artış gösterdiğine dikkat çekilmektedir.

Görüşmediğim hiçbir yer kalmadı. Gençlik spor müdürü, İŞKUR müdürüne kadar çıktım. Kimse ilgilenmedi. Burası çok küçük bir yer diyor herkes. Organize sanayi de bulabilirsin diyor... İnanır mısınız deli gibi iş arıyorum. Gitmediğim hiçbir kurum kalmadı, CİMER’e dahi yazdım ben. (K14)

İş bulabilirsem çalışacağım. Deprem çok sorun. Emine abla da iş arıyor ben de aynı şekilde. Biz iş dediğimiz zaman organize sanayi diyorlar. Biz çocuklu insanlarız, vardiyalı çalışamayız ki. (K12)

Göç kararı sonrası iki temel sosyolojik durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Bunlardan ilki konut tercihi diğeri ise sosyal uyum sorunudur. İnsanların konut tercihlerinin ekonomik ve sosyal statülerine göre farklılaştığı görülmektedir. Yaşanan evin niteliği daha önce de bahsedildiği gibi göç sonrası ekonomik durumun

belirleyicisi olan iş arama sürecinden etkilenmektedir. İş arama süresinin uzunluğu ve/veya istihdam sonrası beklenen gelirin elde edilememesi yaşanan evin küçülmesine ve konfor alanının azalmasına neden olurken, iş arama süresinin kısalması kişilerin ekonomik durumunu pozitif yönde etkilemektedir. Böylelikle yaşanan evin niteliği olumlu anlamda değişmektedir. Diğer bir deyişle, düzenli gelire sahip olmayan kişilerin sosyal devletin veya STK'ların yardımlarından bağımsız konuta ilişkin değişiklikler yapamadığı gözlemlenmektedir.

Burada da kiracıyım. 9 bin lira isteniyor. Bir yıl bizden para almadılar. Dernek aracılığıyla karşılandı şu ana kadar hiç kira ödemedik. (K3)

Burada ev sahibi bizden almıyordu kira ama şimdi alacakmış. (K5)

Bunun dışında katılımcıların geldikleri şehirlerde yaşadıkları konutla Kırklareli'nde yaşadıkları konuta ilişkin koşullara bakıldığında bir daralmanın meydana geldiği bulgulanmıştır. Söz konusu durumu katılımcı ifadelerinde görmek mümkündür:

Yine apartman ama orada 170 metrekare evde yaşıyordum. Burada 80 metrekare eve sığmaya çalışıyorum. (K4)

Apartmanda kalıyorduk 3. Katta. Burası apart daire. Apartman gibi aileler kalmıyor. Karışık. 200' den fazla daire olduğu söyleniyor. Çok fazla ve bize göre değil. (K1)

Katılımcı K14 ise engelli ve bakıma muhtaç çocuğu için mecburen mevcutta yaşadığı eve taşındığını, bundan önceki oturduğu 1+1 apart dairede yaşamın çocuğu için uygun olmadığını, çocuğunun hijyen ihtiyaçlarını karşılayabilmek için en azından geniş bir banyo tercihiyle söz konusu eve yerleşmek zorunda kaldığını ifade etmiştir.

Evimiz 3+1'di. 3 katlı, 6 dairesi bir apartmandı. 135 metrekare idi. Burası 2+1 80, 85 metrekare kadar. Bizim Hatay'da bu salonun iki katı olur salonlar. Odalarımız çok büyüktü. (K14)

Benzer bir durumu Elâzığ depremi ardından gerçekleştirilmiş bir çalışmada görmek mümkündür. Çalışmada bazı katılımcıların apartman dairesi yerine maddi anlamda nispeten daha uygun olan 1+0 / 1+1 apart dairelere yerleştiği görülmektedir (Peker ve Şanlı, 2022: 145).

Araştırmada tespit edilen bir diğer unsur olan sosyal uyum, kişinin çevresiyle iyi ilişkiler kurabilmesi olarak ifade edilmektedir. Uyum becerisi kişiden kişiye değişebilmektedir. Kişinin becerisinin yanı sıra göç gibi beklenmedik faktörler sosyal uyum sorunları doğurabilmektedir (Bolgün, 2022). Önceliği barınma ve diğer ihtiyaçlarının karşılanması olan kişilerin sosyal uyum becerilerini geliştirmesi beklemez. Yapılan analizlerde deprem sonrası göç durumunda barınma ve sosyal uyum arasında bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Katılımcılar sosyal uyum ve ilişkili sorunları şu şekilde dile getirmişlerdir:

Ben yaşamadım eşim yaşadı. Farklı çevre, farklı yer ve depremden çıkmış... yurdun içi (KYK'nın temin ettiği yurttan bahsederek) burası derken zamanla uyum sağladı. Bir yerden bir yere taşınırken olacak zaten. Bir 3 ayını aldı

uyum sağlamak eşimin. (K1)

Katılımcı K5 genel itibariyle kimseyle görüşmediğini söylemiş; diğer sorulara cevap verirken zaman zaman gözlerinin dalmasının yanı sıra ağladığı görülmüştür. Bu durum katılımcının sosyal destek ihtiyacı içerisinde olduğunu hissettirmiştir.

Müstakil bir evde oturuyordum. Derler ya cennet gibi (ağlıyor). Apartman hayatı yalan demeyeyim hiçbir sorun yaşamadım hiç kimseyle. (K5)

Her konuda maddi manevi... bir evim varken evsiz kalıyorsun, eşyan varken eşyasız kalıyorsun moralin bozuluyor. (K8)

Depremin ve göçün sonuçlarının yanı sıra uyum problemi kişilerin psikolojilerini derinden etkilemektedir. Yaşanan yerin niteliği sorunun derinleşmesine neden olabilirken nitelik artışının zaman zaman kişilere iyi geldiği görülmektedir. Araştırmada konut değişikliğinin kişilerin psikolojisinde olumlu izler bırakmadığı görülmüştür. Bunu kişilerin kaygılarından ve gelecek beklentilerinden görmek mümkündür.

Bir kere depremden sonra aidiyet duygusunu kaybettik ve onun için dostlarımız, akrabalarımız, arkadaşlarımız bunları bulamamak bizi etkiledi. Tanımadığımız bir ortama giriyoruz. (K4)

Evimiz olsun. Hayalim başka yok. (K14)

Şimdilik evet. Ama bu apartmandan ayrılırsam sorun olur. (K1)

Nitekim K1'in işvereni, kendisine çalıştığı yerde ailesiyle kira vermeden kalabileceği bir apart daire vermiştir. Katılımcı, kirası ve faturaları işvereni tarafından karşılandığı için kendisini şanslı görürken sahip olduğu işi kaybetmesi durumunda ortaya çıkacak belirsizliğin psikolojik yansıması katılımcının yüzünden okunmaktadır.

Elde edilen bulgular katılımcıların aynı kaygıyı çocuklarının eğitimi konusunda da yaşadığını göstermektedir. Deneyimleri, önceden sahip olduklarından nitelik olarak daha düşük bir evde barınmalarına yol açarken okul çağında çocuğu olan katılımcılar, eskiden çocuklarına ayrı oda verebildiklerini ancak yeni şartlar altında yatak bile vermekte zorlandıklarını belirtmektedirler. Yine katılımcılar çocuklarının eğitimlerinin sekteye uğraması ve başarılarının düşmesinin sebebinin yaşadıkları deneyimlerin yanı sıra bu deneyimi unutturacak bir konutta otur(a)mamaya bağlamaktadır. Bu nedenle kaygı düzeyleri yükselmektedir.

Sonuç

Göç eden bireyler, fiziksel bir yer değiştirmenin ötesinde ekonomik, sosyolojik ve psikolojik sonuçlarla yüzleşmektedir. Göç edilen şehirde iş bulmada yaşanan zorluklar, yerleşim yerlerindeki kaynak yetersizlikleri, açığa çıkan konut sorunu ve artan konut fiyatları göçün ekonomik etkileri arasında yer alırken söz konusu nedenler hem bireysel hem de toplumsal refah seviyesini düşürmektedir. Araştırma sonucu elde edilen bulgularda depremin ortaya çıkardığı, zorunlu göçün barınma ihtiyacı ve konut sorunları üzerinde gerek birey gerekse toplumsal olarak kısa ve uzun vadeli etkileri bulunduğu görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç göç öncesinde bireylerin ekonomik

durumu ve konut mülkiyeti göz önüne alındığında kişilerin göç sonrasında içinde buldukları ekonomik durumdan iyi olmadıkları ancak deprem ve göç olgusunun bu durumu daha da derinleştirdiği görülmüştür. Deprem nedeniyle göç edenlerin göç öncesi ekonomik durumlarının, göç öncesi deprem deneyimlerinin ve konut mülkiyeti durumlarının göç kararında etkili olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda göç öncesi deprem deneyimlerinin kişinin göç ihtiyacında belirleyici olduğu, geliştirdikleri deprem tutumu nedeniyle göç etme ihtiyacı duyan bireylerin bu durumu geliştirmeyenlere göre daha şiddetli bir tutum içerisinde olduğu söylenebilir. Kısacası yaşanan deprem öncesinde sahip olunan deprem algısı ve geliştirilen tutum göç tetikleyicisinin belirleyicisi olmuştur.

Ekonomik hasarın yanı sıra psikolojik ve sosyal anlamda oldukça fazla zarar gören depremzedelerin göç etme eğilimi içerisinde olduğu bir gerçektir. Ancak bu kişilerin geri dönme arzuları da yaşadıkları travmalar nedeniyle yoğun değildir. Yaşanan deprem nedeni göçün belirleyicisi olarak destinasyon bölgesine ulaşımın kolay olması, bölgedeki muhtemel barınma olanakları, bu konuda sosyal devlet araçlarının işlerliği, istihdam edilebilme olanaklarının yanı sıra özel nedenlerden kaynaklandığı da görülmektedir. Ayrıca kısa vadede istihdam edilenlerin göç sonrası ekonomik durumlarının ve göç sonrası oturdukları konutun niteliğini nispeten iyileştirdiği de söylenebilir. Bir diğer deyişle göç sonrası ekonomik ve sosyal yaşamın belirleyicisi kısa vadede istihdam edilmeye doğru orantılıdır.

Deprem nedeni göçün sonuçlarına bakıldığında ekonomik durum başta olmak üzere pek çok sorunla karşılaştıkları görülmektedir. Ekonomik durum ise barınma kıskacında kalmış, en temel ihtiyaçların giderilmesi sürecinde sürenin uzaması ve hatta giderilememesi kişiler üzerinde beklenti yaratarak kaygıya yol açmış, sosyal uyum sorunlarıyla yüzleşmelerine neden olmuştur. Kısacası deprem bu kişilerin yalnızca evlerini ellerinden almamış, aynı zamanda toplumsal bağlarını kaybetmeleriyle sonuçlanmıştır. Dolayısıyla kişiler aidiyet duygusunu yitirdiklerinden toplumsal uyum süreçleri de zorlaşmıştır.

Psikolojik olarak kişilerin kaygı ve stres seviyeleri yükselmekte, yaşam kaliteleri düşmektedir. Bu nedenle göçün çok boyutlu sonuçlarına yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Aciliyet gerektiren öncelikli ve en önemli ihtiyaç ise barınma ihtiyacıdır. Bu ihtiyacın karşılanamaması durumunda, kişilerin sadece fiziksel değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik açıdan da ciddi zorluklarla karşı karşıya kaldıkları gözlemlenmiştir. Dolayısıyla afet sonrası yalnızca afet yaşanan bölgelere değil, afet nedeni göç alan diğer yerleşim alanlarına yönelik barınma stratejileri de geliştirilmelidir. Ancak bu sayede ekonomik ve toplumsal istikrar sağlanabilecektir. Diğer yandan sürdürülebilir konut projelerinin geliştirilmesi yine önem taşımaktadır. Yerel ekonomilerin uzun vadede güçlendirilmesi ancak bu sayede sağlanabilecektir. Bunun içinse devlet ve sivil toplum iş birliğine gereksinim duyulmaktadır. Böylece etkili ve entegre çözümler üretilebilecektir. Nihayetinde bu araştırma nitel analiz yöntemlerinin kullanıldığı bir saha çalışmasıdır. Çalışma kişilerin deneyimlerini ilk ağızdan dinleme fırsatı verdiği için onların deneyimlerinden yola çıkarak mikro ölçekte kendilerinin makro ölçekte ise benzer afetleri yaşayan veya risk altında olan toplumun genelinin sorununa mercek tutmayı hedeflemiştir. Bu doğrultuda geliştirilmesi gereken ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunların giderilmesi için gerekli argümanların oluşturulmasına aracı vazifesi

göreceği düşünülmektedir. Gelecekte maruz kalınması muhtemel diğer tehlikelerin risk seviyelerinin azaltılması ve toplumsal refahın sağlanabilmesi için bir referans oluşturduğu düşünülmektedir.

Son olarak araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan ilki araştırmanın yalnızca Kırklareli şehrinde gerçekleştirilmiş olmasıdır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise konu bağlamında açığa çıkmaktadır. Çalışmanın deprem nedeniyle göç eden kişilerin yaşadıkları konut sorunu ve barınma problemlerine yönelik gerçekleştirilmesi çalışmanın deprem nedeniyle göçün neden olduğu diğer problemleri tespit etmekten uzak bırakmaktadır. Son olarak çalışma yalnızca deprem özelinde gerçekleştirilmiştir. Farklı doğal afet türlerini ele alacak biçimde incelenecek ya da deprem özelinde yapılacaksa bile farklı illere göç eden kişilerin yaşamış oldukları farklı problem alanlarını belirlemeye yönelik yapılacak araştırmalar literatüre daha kapsayıcı ve farklı nitelikte katkılar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Abbas Khan, K., Zaman, K., Shoukry, A. M., Sharkawy, A., Gani, S., Ahmad, J., & Hishan, S. S. (2019). Natural disasters and economic losses: controlling external migration, energy and environmental resources, water demand, and financial development for global prosperity. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(14), 14287-14299. <https://doi.org/10.1007/s11356-019-04755-5>
- AFAD. (2023, Haziran 22). 06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş (Mw: 7.7 – Mw: 7.6) Depremleri Raporu. *Deprem ve Risk Azaltma Genel Müdürlüğü Deprem Dairesi Başkanlığı*. https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Kahramanmara%C5%9F%20Depremi%20%20Raporu_02.06.2023.pdf
- Akay, G., Oğuzhan, H., & Tüfekci, F. G. (2024). Kahramanmaraş depremi sonrası üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyleriyle öznel iyi oluş durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 40-47. <https://doi.org/10.32329/uad.1358958>
- Artantaş, E., & Gürsoy, H. (2024). Depremin yıkıcı ve ekonomik etkilerini azaltmaya yönelik stratejiler ve Türkiye'nin deprem deneyimlerinden çıkarılacak dersler, Kahramanmaraş ve Gölcük depremleri örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 192-214. <https://doi.org/10.25287/ohuibf.1331580>
- Aslan, A. (2023). Disasters and migration: Kahramanmaras earthquakes. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(2), 787-789.
- Bolgün, C. (2022). Sosyal uyum: Kavramsal bir çerçeve. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(Özel Sayı), 171-190. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.1098197>
- Bozkurt, V. (2023). Depremin toplumsal boyutu. *Avrasya Dosyası*, 14(1), 77-99.
- Deniz, O., Yıldız, M.Z., Parin, S., & Erdoğan, R. (2017). Deprem ve göç: 2011 Van depremi örneği. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 3(10), 1426-1444. <https://doi.org/10.26449/sss.202>
- Duruel, M. (2023). Afetlerde göçmen olmak: 6 Şubat depremi Hatay örneği. *Mukaddime*, 14(2), 227-255. <https://doi.org/10.19059/mukaddime.1381750>

- Duruel, M. (2023). Sivil toplum kuruluşlarının afet yönetimindeki rolü: 6 şubat depremi Hatay örneği. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 1-18. <https://doi.org/10.25272/icps.1332511>
- Endeksa. (2024). Türkiye Kiralık Konut m² Birim Kiraları. Erişim Şubat 2, 2024. <https://www.endeksa.com/tr/analiz/turkiye/endeks/kiralik/konut>
- Epstein, A., Treleaven, E., Ghimire, D. J., & Diamond-Smith, N. (2022). Drought and migration: An analysis of the effects of drought on temporary labor and return migration from a migrant-sending area in Nepal. *Population and Environment*, 44(3-4), 145-167.
- Erdoğan, B. (2023). Depremin sosyolojisi: 6 Şubat felaketinin toplumsal ve kültürel boyutları. *TRT Akademi*, 8(18), 718-725. <https://doi.org/10.37679/trta.1306900>
- Fırat, M. (2022). Deprem ve toplumsal etkileri. *Tezkire Dergisi*, 80, 47-72.
- Filiz, M. & Avcı, H. (2013). Trabzon ilinde meydana gelen heyelanlar ve heyelanların bölgeye etkileri. *International Journal of Technological Sciences (IJTS)*, 5(3), 31-38.
- Frankenberg, E., Laurito, M. M., & Thomas, D. (2017, April). Should I stay or should I go? Long-Term migration after the Indian ocean tsunami. *In Population Association of American Annual Meeting*, (pp. 1-10).
- Fussell, E., Sastry, N., & VanLandingham, M. (2010). Race, socioeconomic status, and return migration to New Orleans after Hurricane Katrina. *Population and Environment*, 31, 20-42.
- GAR (Göç Araştırmaları Derneği). (2023a). *Durum tespit raporu göç ve deprem*. D. Sert, D. Danış, & E. Sevinin (Eds.). Erişim Mart 7, 2024, <https://gocarastirmalaridernegi.org>
- GAR (Göç Araştırmaları Derneği). (2023b). *Durum tespit raporu göç ve deprem*. D. Danış, K. Biehl & E. Kablan (Eds.). Erişim Haziran9, 2023, <https://gocarastirmalaridernegi.org>.
- Genç, F. (2008). Kriz iletişimi: Marmara depremi örneği. *Selçuk İletişim*, 5(3), 161-175.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. A. Ersoy & P. Yalçınoğlu (Çev.). Anı Yayıncılık.
- Gören, A. B. (2023). Afet sonrası ikincil travmatik stres ve dini başa çıkma: Kahramanmaraş Depremi örneği. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 23(1), 80-100. <https://doi.org/10.33420/marife.1280604>
- Grote, U., Engel, S., & Schraven, B. (2006). Migration due to the tsunami in Sri Lanka: analyzing vulnerability and migration at the household level (No. 106). *ZEF Discussion Papers on Development Policy*.
- Güngör, M. (2023). Kahramanmaraş depremine maruz kalanların depremi tanımlama, değişim ve sonrasına ilişkin değerlendirmeleri: Paranteze alınan yaşamlar. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (44), 446-468. <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1339156>
- Güreşçi, E. (2023). Kahramanmaraş depremi sonrası yeni bir tartışma konusu olarak deprem göçü. İçinde M. Öztürk & M. Kırca (Eds.), *Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası için akademik öneriler* (ss. 47-60). Özgür Yayınları.

- Islam, M. Z., Kolade, O., & Kibreab, G. (2018). Post-disaster housing reconstruction: the impact of resourcing in post-cyclones Sidr and Aila in Bangladesh. *Journal of International Development*, 30(6), 934-960. <https://doi.org/10.1002/jid.3367>
- İbiş E, & Kesgin, B. (2015). Türkiye’de Sosyal Hizmet ve Medikal Kurtarma Açısından Yalova, Van ve Simav Depremlerinin İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 41, 225-234.
- Kanat, E., & Tetik, N. (2023). 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerin Bist (Borsa İstanbul) üzerindeki etkileri. İçinde M. Öztürk & M. Kırca (Eds.), *Kahramanmaraş merkezli depremler sonrası için akademik öneriler* (ss. 113-123). Özgür Yayınları.
- Kutsal, S. & Polatoğlu, Ç. (2023). Türkiye’de artan konut ihtiyacı ve konut sorununun dinamikleri. *Topkapı Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 133-158.
- McLeman, R., & Smit, B. (2006). Migration as an adaptation to climate change. *Climatic Change*, 76(1-2), 31-53.
- Menekşe, M. (2020). Bingazi’de meydana gelen kuraklık ve etkileri: kıtlık ve göç (1892-1893). *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (49), 451-474. <https://doi.org/10.21563/sutad.857535>
- Muir, J. A., Cope, M. R., Angeningsih, L. R., Jackson, J. E., & Brown, R. B. (2019). Migration and mental health in the aftermath of disaster: evidence from Mt. Merapi, Indonesia. *International journal of environmental research and public health*, 16(15), 2726. <https://doi.org/10.3390/ijerph16152726>
- Ökten Sipahioğlu, B. (2024). Göç ve doğal afet ilişkisi: deprem göçü. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 15(1) (Deprem Özel Sayısı), 292-313. <https://doi.org/10.54688/ayd.1375491>
- Özdemir, A. F., & Engin, C. (2024). Depremin sosyal, ekonomik ve iç göçe etkileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 15-26. <https://doi.org/10.47147/ksuiibf.1469029>
- Özdemir, N. (2023). Depremin ardında kadınlar ve kız çocukları. *UN Women Türkiye Raporu*.
- Özmen, S., Gül, M. K., Sertkaya, B., & Demirci, E. (2024). Kahramanmaraş depremi sonrasında depremzede çocuklarda görülen psikiyatrik bulgular, sosyodemografik özellikler, akut stres belirtileri. *Turk J Child Adolesc Ment Health*, 31(2), 168-173. <https://doi.org/10.4274/tjcamh.galenos.2024.58561>
- Paxson, C. & Rouse, C.E. (2008). Returning to New Orleans after Hurricane Katrina. *American Economic Review*, 98(2), 38-42. <https://doi.org/10.1257/aer.98.2.38b>
- Peker, A.E. & Şanlı İ. (2022). Deprem ve göç ilişkisi: 24 Ocak 2020 Elâzığ deprem örneği. *Fırat Üniversitesi Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(1), 125-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/fuuiibfdergi/issue/70477/1102278>
- Sağiroğlu, A. Z., Ünsal, R., & Özenci, F. (2023, Mart 1). *6 Şubat 2023 Deprem sonrası göç ve insan hareketlilikleri: durum değerlendirme raporu*. AYBÜ-GPM <https://aybu.edu.tr/GetFile?id=89c8b6eb-c9a1-482a-8e22-065eb9b71006.pdf>
- Sheldon, T. L., & Zhan, C. (2022). The impact of hurricanes and floods on domestic migration. *Journal of Environmental Economics and Management*, 115, 102726. <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2022.102726>

- Şahin, E. & Baştopuz, M. (2021). Covid-19 pandemisi döneminde Türkiye'deki aşk markalarının Twitter kapsamında kelime ilişkilendirme testi ile değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi İşletme Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 326-345. <https://doi.org/10.47097/piar.984316>
- Şen, S. (2023). Kahramanmaraş depremlerinin ekonomiye etkisi. *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, 1, 1-55.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). *2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>
- Tiryaki Yenilmez, D. (2023). Deprem ve göç ilişkisi üzerine bir değerlendirme. *Akademik Düşünce Dergisi*, (7), 39-52. <https://doi.org/10.53507/akademikdusunce.1282303>
- Trinh, T. A., Feeny, S., & Posso, A. (2021). The impact of natural disasters on migration: findings from Vietnam. *Journal of Demographic Economics*, 87(3), 479-510. <https://doi.org/10.1017/dem.2020.14>
- Türk Tabipler Birliği. (2011). *Van Depremi İkinci Ay Değerlendirme Raporu*. <https://ses.org.tr/wp-content/uploads/vandepremikinciayraporu.pdf>
- UNDP (2023). *Recovery and reconstruction after the 2023 Earthquakes in Türkiye UNDP Project Catalogue*, <https://www.undp.org/turkiye/publications/recovery-and-reconstruction-after-2023-earthquakes-turkiye-undp-project-catalogue>
- UNFPA Türkiye. (2023). *Türkiye depremi durum raporu 4*, 3 Mart 2023, <https://turkiye.unfpa.org/tr/turkiye-depremi-durum-raporu-no-4>
- Yaman Yüce, M. & Bostan, S. (2020). Afetlerde lojistik yönetimi: Çanakkale depremi örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 18(37), 499-519.
- Yürüdü, E. (2008). Koyulhisar ilçesinde (Sivas) göç hareketleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13(20), 19-34.
- Zander, K. K., Wilson, T., & Garnett, S. T. (2020). Understanding the role of natural hazards in internal labour mobility in Australia. *Weather and Climate Extremes*, 29, 100261.